

ТОП НОВОСТИ

децембар 2007

ISSN 1452-5879

Информативне новине Новосадске топлане

Број 5//децембар 2007.

46

ГОДИНА ТОПЛАНЕ

Грејна
сезона
2007/2008. године

Светска банка
у Топлани

INVESTEXPO

Оснивач и издавач

ЈКП "Новосадска топлана"
Нови Сад
Владимира Николића 1

Директор

Светозар Малетић

Организација

Центар за односе са јавношћу

Руководилац Центра

Петар Богуновић

Главни и одговорни уредник

Петар Богуновић

Заменик главног и одговорног уредника

Виолета Петровић-Тасић

Редакцијски одбор

Петар Богуновић, Виолета Петровић-Тасић,
Силвиа Јонаш, Теодора Стојшић, Љубодраг Мишчевић,
Горан Трајановски, Паулина Тот

Сарадници

Бранислав Вујин

Фотографије

Љубодраг Мишчевић

Лектура и коректура

Виолета Петровић-Тасић

Телефони

021/423-712 и 021/420-853
централа: 021/4881-101
e-mail: toplana@nstoplana.co.yu
www.nstoplana.co.yu

Дизајн, припрема и штампа

АМБ Графика - STYLOS Group
Нови Сад

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
658 (497.113) (085.3)
ТОП новости: информативне новине
Новосадске топлане/ Петар
Богуновић. - 2006, бр. 1 (јул) -
. - Нови Сад : ЈКП Новосадска топлана,
2006-. - 30 cm

Тромесечно
ISSN 1452-5879

COBISS.SR-ID 214548999

Садржај

46 година Топлане	3
Нове цене за испоручену топлотну енергију	4
Цене грејања у Србији	5
Грејна сезона 2007/2008.	6
Најчешће рекламације почетком грејне сезоне	7
Потрошачи о нама	8
Екологија - Емисија и имисија, појам и значај на животну средину	10
Представници Светске банке у Новосадској топлани	12
2. међународни сајам инвестиција INVESTEXPO	14
Реч наших јубилараца	15
Корпоративна култура - Лепа реч и гвоздена врата отвара	16
Знаменита личност - Визионарски дух Николе Тесле	18
Турцизми у нашем језику	20
Репортажа - Посетили смо Тршић	22

46 ГОДИНА ТОПЛАНЕ

Четрдесет шест година – да ли је пуно или мало? Са аспекта успешног предузећа, какво је Новосадска топлана, мало је да се пређе развојни пут од измењивачке станице паровода снаге 8,6 MW и 500 метара топловодне мреже за грејање 491 стана до уградње котловског гиганта снаге 140 MW на Топлани “Запад”, јединственог у Европи и Русији, и 184,5 километара вреловодне мреже за дистрибуцију топлотне енергије за 74.581 стамбену јединицу. За нешто више од једног радног века топлификациони систем Новог Сада се проширило, изграђено је седам рејонских топлана, грејање је добила и сремска страна и, увек стремићи ка самом врху, систем је модернизован унапређењем сваког његовог сегмента. Данас поносно можемо да кажемо да смо модерно предузеће које се пласирало у европски врх, чак и да смо и по перформансама новог котла број 6 јединствени у свом ширем окружењу.

Четрдесет шест година је ипак било кратко време да топлина закуца на врата готово свих домаова великог града, какав је наш Нови Сад.

Виолета Петровић-Тасић

Четрдесет шести рођендан Топлане свечано је прослављен у ресторану “Златна медаља” уз присуство многобројних уважених званица и запослених. Госте је поздравила председница Управног одбора ЈКП “Новосадска топлана” Љубица Ивковић кратким говором и пожелела свима још пуно оваквих успешних година. У Топлани је већ традиција да се на дан њеног оснивања уручују јубиларне награде, те се директор ЈКП “Новосадска топлана” Светозар Малетић на пригодан начин захвалио радницима за 20 и 30 година оданости и изузетног залагања.

Нове цене за испоручену топлотну енергију

Након неколико захтева за корекцију цена за испоручену топлотну енергију у току 2006. и током 2007. године и **Одлуке Управног одбора ЈКП "Новосадска топлана"** о усвајању истих, 20. јула 2007. године, градоначелница Града Новог Сада Маја Гојковић донела је **Решење о давању сагласности на цене производње и испоруке топлоте за грејање просторија и цене за утрошену топлоту за припрему топле потрошне воде** број 352-1561/2007-II, којим је одобрено повећање цена до 7,5%. Нова цена се примењује од 1. августа 2007. године.

По новим ценама трошак за грејање просечног стана од 60 m² уместо 2.536,92 динара месечно, од 1. августа 2007. године износи 2.726,78 динара са ПДВ-ом.

Економску цену ни овај пут нисмо добили, јер је према **Инструкцији о изради и праћењу реализације годишњих програма пословања локалних јавних предузећа за 2007. годину** број: 023-02-526/2006-06 од 27. новембра 2006. године,

дозвољени раст цена за 2007. годину 7,5% у односу на децембар 2006. године. Како нам у току 2006. године није одобрено повећање цена, јаз између економске и одобрене цене за испоручену топлотну енергију из године у годину је све већи.

Пословање ЈКП "Новосадска топлана" са губитком проузроковано је диспаратом цена за испоручену топлотну енергију и цена гаса, као основног енергента. Енергенти у калкулацији планске цене у 2007. години чине чак 64,66%.

Такође, одобрења за повећање испоручених цена топлотне енергије добијају се знатно касније, када Топлана већ послује са губицима, јер је набављала енергенте по вишим ценама, а продавала испоручену топлотну енергију по нижим.

Најављено је још једно поскупљење гаса од 10%. Како ће се Топлана изборити са тим уз неекономске цене грејања и испунити свој слоган **Са нама нема зиме**, остаје да видимо...

Биљана Грабеж, дипл. ек.

Нове цене за испоручену топлотну енергију

КОРИСНИЦИ	Цена по јединици мере	Важеће цене без ПДВ-а од 01. 07. 2005. год.	Важеће цене без ПДВ-а од 01. 08. 2007. год.
СТАМБЕНИ ПОТРОШАЧИ - ГРЕЈАЊЕ			
- за утрошену енергију	дин/kWh	2,025	2,17
- за инсталисану снагу	дин/kW	63,045	67,77
ИЛИ			
- укупно по m ²	дин/m ²	39,150	42,08
ПОСЛОВНИ ПОТРОШАЧИ - ГРЕЈАЊЕ			
- за утрошену енергију	дин/kWh	3,807	4,09
- за инсталисану снагу	дин/kW	94,380	101,45
ТОПЛА ПОТРОШНА ВОДА	дин/m ³	100,000	107,50

Цене грејања у Србији

Пословно удружење "Топлане Србије" окупља укупно 56 топлана.

Скоро све топлане Србије започеле су грејну сезону 15. октобра са проблемима који су се односили на наплативост испоручене топлотне енергије, као и великим дугом према добављачима енергената и, у много мањој мери, са проблемима техничке природе. Просечна наплативост топлана креће се од 75 до 80%, а ако се узме у обзир да у структури цена топлана само енергент учествује преко 70%, онда је разумљиво колико је тежак положај топлана у Србији. Овако нереална структура цена је и последица великог повећања улазних трошкова - енергента (гас или мазут) - у последњих годину дана, које није праћено растом цена топлотне енергије. Тачније, раст цена топлотне енергије је ограничен на основу Уредбе Владе Републике Србије, док се цена мазута формира свакодневно, а цена гаса је само у октобру 2006. године једнократно подигнута за 35%. Ипак, цена гаса је у мају 2007. године смањена за 7%, што је донекле кориговало претходно повећање.

Ове године топлане Србије су, у склопу заједничке набавке, уговориле набавку око 122.000 тона мазута, што је нешто мање него прошле године јер због топлије зиме нису потрошене све залихе. Заједничка набавка неће обухватити природни гас који ће топлане набављати појединачно. Иначе, Удружење топлана је започело преговоре са ЈП "Србијагасом" како би се гас могао набављати по повољнијој цени.

У приказаној табели су цене грејања, на дан 10. октобар 2007. године, за стамбене потрошаче по појединим градовима у Србији. Већ на први поглед може се видети да грађани Новог Сада плаћају цену грејања која је просечна за целу Србију. Приказане цене су без ПДВ-а.

Горан Трајановски, дипл. инж. маш.

	Цена на дан 10.10.2007.	Начин плаћања (број месеци)
Пећинци	54.50	12
Ковин	54.10	12
Зрењанин	54.00	12
Сомбор	53.42	12
Сремска Митровица	52.83	12
Рума	50.25	12
Неготин	50.04	12
Кладово	49.67	12
Чачак	49.45	12
Зајечар	49.35	12
Косјерић	48.75	12
Књажевац	48.25	12
Панчево	46.62	12
Врање	46.30	12
Ваљево	46.00	12
Лозница	45.60	12
Беоцин	45.57	12
Врбас	44.65	12
Суботица	44.00	12
Ужице	44.00	12
Нова Варош	43.52	12
Смедерево	43.45	12
Трстеник	43.19	12
Баточина	42.20	12
Нови Сад	42.08	12
Велика Плана	41.86	12
Горњи Милановац	41.52	12
Београд	40.56	12
Шабац	40.55	12
Мајданпек	40.41	12
Прибој	40.00	12
Јагодина	39.60	12
Крушевац	39.48	12
Пријепоље	39.00	12
Крагујевац	38.97	12
Краљево	38.50	12
Бајина Башта	38.43	12
Гроцка	38.00	12
Нови Пазар	36.52	12
Ниш	36.07	12
Пирот	35.50	12
Лучани	32.79	12
Бор	32.39	12
Лесковац	29.23	12
Лазаревац	26.33	12
Пожаревац	25.15	12
ЦЕНА КОД ТОПЛАНА СА ДРУГАЧИЈИМ НАЧИНОМ НАПЛАТЕ		
Бечеј	3.94	din/kWh
Бачка Паланка	3.23	din/kWh
Кикинда	79.44	6
Петровац на Млави	13.76	m ³ 6mes

Грејна сезона 2007/2008. године

ЈКП „Новосадска топлана“ је грејну сезону започела успешно. Топле пробе су отпочеле још 12. октобра. Првог дана било је проблема са неколико мањих хаварија на вреловодној мрежи које су за неколико сати детектоване и саниране. Овакви проблеми техничке природе, који су последица старости система, уобичајени су за овако велики систем, који се из године у годину смањују, а тиме и губици воде и енергије, тако што се у ремонтном периоду врши замена дотрајалих делова вреловодне мреже.

Ове године ЈКП „Новосадска топлана“ је извршила замену и реконструкцију неколико великих деоница на вреловодној мрежи на булеварима: Булевар ослобођења и Булевар цара Лазара; у улицама: Епископа Висариона, Јанка Веселиновића, Васе Стајића и другим. Осим наведеног, извршен је и ремонт вреловодних шахтова и топлотних подстанца, као и погона за производњу топлотне енергије, тј. котларница. Поред ових радова, на Топлани “Запад” изграђен је котао снаге 140 MW, који ће након функционалних испитивања, пробног рада и гарантног испитивања бити пуштен у редован погон, чиме ће се подићи квалитет испоруке топлотне енергије за грејање потрошачима који се снабдевају топлотном енергијом из Топлане “Запад”, као и омогућити даљи развој града на том подручју и подручју Суботичког булеvara.

Горан Трајановски, дипл. инж. маш.

Најчешће рекламације ПОЧЕТКОМ ГРЕЈНЕ СЕЗОНЕ

Запослени у Служби рекламација и Центру за односе са јавношћу и на почетку ове грејне сезоне премостили су све проблеме на релацији потрошач - Топлана. Наша квалитетна интерна комуникација, са жељом да очувамо имиџ Предузећа, резултирала је позитивном оценом потрошача. Наравно, међусобна комуникација била би узалудна да наше колеге на терену нису дале свој допринос изузетним залагањем, који се понекад граничио са крајњом издржљивошћу.

Код великог броја позива потрошача, који при том немају увек стрпљења, веома је тешко али и неопходно комуникацију држати на строго пословном и љубазном нивоу.

Пред почетак грејне сезоне наше суграђане највише је занимало да ли ће за објекте који су на привременој испоруци топлотне енергије, а чији инвеститори нису измирили своје обавезе према Топлани, бити испоручивана топлотна енергија. Велики број позива односио се и на будуће кориснике који су желели да се информишу о прикључцима за нове објекте и датуму када ће ти објекти бити прикључени на топлификациони систем Новог Сада.

Број рекламација на почетку грејне сезоне био је уобичајен и најчешће у вези са одзрачивањем кућних инсталација. У случају оваквих рекламација потрошачима је било важно објаснити да, уколико постоји централна одзрака у подстанци, наш оператер прослеђује рекламацију надлежној служби и у што краћем року она се решава. Уколико не постоји централна одзрака у подстанци, одзрачивање морају организовати сами станари посредством предузећа са којим су склопили уговор о одржавању кућних инсталација.

Мени је ово пета грејна сезона коју проводим на задатку решавања проблема потрошача на почетку грејне сезоне и не могу да не истакнем да су ове године сви проблеми отклоњени најбрже до сада.

Да смо ефикасан и одговоран тим доказали смо и на почетку ове грејне сезоне. Обећање да ћемо бити бољи - одржали смо. Наше опредељење и следеће године биће дати максимум у организованости и ефикасности рада.

Теодора Стојић

Потрошачи нама

Грејна сезона 2007/2008. је почела 14. октобра. Сви радови предвиђени Планом и програмом Топлана за 2007. годину, а који су се односили на реконструкције и адаптације постојећих вреловода, завршени су пре почетка грејне сезоне. Пуштањем у погон новог котла број 6 на Топлани "Запад" отклоњен је дугогодишњи проблем недостатка капацитета на овом конзумном подручју.

ЈКП "Новосадска топлана" је спремније него икад дочекала нову грејну сезону, а њени корисници су своје задовољство услугама Предузећа изражавали Центру за односе са јавношћу кроз похвале руководства, љубазног особља које је на почетку грејне сезоне радило 24 часа и кроз похвале запослених на терену за ефикасно отклањање кварова у топлотним подстанцима.

Желећи да се упознамо са мишљењем и других корисника о нашем раду, направили смо анкету у различитим деловима града и кроз одговоре на следећа питања добили потврду да се највећи број наших суграђана осећа удобно у својим топлим становима и сматра да за услуге које им ми пружамо немају алтернативу.

Милан Даић, дипл. инж. грађ.

Познато је да је цена енергената повећана на светском тржишту али мени лично баш не одговара повећање цене грејања.

Нема бољег и комфорнијег начина грејања, а да су остали начини грејања алтернативни и већа инвестиција у старту за само увођење и одржавање. Ове године почетак грејне сезоне оцењујем као врло добар, барем код мене у стану. Биће добро само да се тако настави.

Врло сам задовољан квалитетом грејања које пружа Топлана.

Будући да сам имао прилике да упутим рекламације уверио сам се да је Служба рекламација одлична.

Дежурни мајстори су дошли у најкраћем року код мене у кућу где се налази подстанца и квар је отклоњен. Што се тиче Центра за односе са јавношћу, то је прави потез јер сам ту добио потребне информације које се тичу начина обрачуна пословног простора. Све похвале.

Само тако наставите, јер тако ваша реклама на ТВ каже: "Са нама нема зиме!"

Сматрате ли оправданим повећање цене грејања?

Да ли мислите да постоји и економски исплативије грејање од даљинског грејања и да ли бисте, кад бисте били у могућности, прешли на други начин грејања?

Како оцењујете почетак ове грејне сезоне?

Да ли сте задовољни квалитетом услуга које Вам пружа ЈКП "Новосадска топлана"?

Сматрате ли да је функционисање Службе рекламација и Центра за односе са јавношћу на задовољавајућем нивоу?

Ваше сугестије у вези са радом нашег предузећа

**Драган Вуковић,
дипл. ек.**

Повећање цене грејања је оправдано због повећања цене свих енергената у свету. Мислим да тренутно не постоји економски исплативије грејање од даљинског грејања.

Грејна сезона је добро почела. Било је доста радова који су се изводили у граду. У почетку је било мало жалби потрошача, али је сада све у реду. Ја сам у глобалу задовољан квалитетом услуга ЈКП "Новосадска топлана". Центар за односе са јавношћу функционише врло добро - агилни су, саслушају све проблеме и брзо реагују према датим околностима. У целини раде најмање врло добро. У даљем периоду вероватно постоји план дељења трошкова по потрошачу, значи свако колико потроши толико ће и платити. Претпостављам да је то велики посао и врло скуп. Верујем да ће то да заживи у току наредних година.

**Александар Симић, дипл. инж. маш.
(председник Скупштине станара)**

Мислим да је оправдано повећање цене грејања. Исплативији начин грејања је коришћење соларне енергије. Моји пријатељи и ја размишљамо о томе, али такав вид грејања изискује огромна почетна улагања, те за сада све остаје само у домену маштања.

Грејна сезона је ове године почела чак дан раније, ако се не варам. Нисмо имали никаквих потешкоћа са грејањем, тако да могу рећи да сам задовољан. Као председник Скупштине станара био сам у прилици да зовем Службу рекламација и морам рећи да су линије биле заузете, тако да сам морао више пута да зовем. Међутим, увек сам успевао да добијем праву информацију и у суштини сам задовољан. Нисам знао да се рекламације могу упутити Центру за односе са јавношћу. Недавно сам тек чуо од ваших дежурних монтера за постојање овог центра и сматрам да је то изузетно добро решење и да се и на овај начин изашло у сусрет грађанима.

Било би боље када би се успоставила боља координација између ЈКП "Стан" и ЈКП "Новосадска топлана", а да би се скратило време од када се испразни зграда због радова код процурења радијатора које врши Стан и поновног пуњења зграде од стране Новосадске топлане.

**Александар Банковачки,
дипл. инж. ел.**

Иако је то додатни атак за кућни буџет, ипак сматрам оправданим повећање цене грејања и мислим да не постоји економски исплативији начин грејања него што је централно грејање. И моји укућани и ја смо задовољни грејањем. Управо из тог разлога нисам имао потребу да зовем рекламације. Од колеге сам чуо за Центар за односе са јавношћу и мислим да ће се путем ове службе остварити још бољи контакт са грађанима. Немам никакав предлог сем да поручим да и у будућности наставите овако са радом.

**Божидар Јовановић,
радник**

Задовољан сам квалитетом услуга које пружа Топлана. У стану ми је топло и нисам се обраћао Служби рекламација. Чуо сам за Центар за односе са јавношћу преко радија. Једини проблем са којим сам се сусрео, а тиче се грејања, јесте прикључење нове зграде на централно грејање где је моја мајка купила стан, али то је проблем који имам са инвеститором, а не са Топланом.

Звонко Јовановић, судски тумач

Сматрам оправданим повећање цене грејања. Људи нису ни свесни да је грејање на гас много скупље од централног грејања. Мој брат живи у кући, тако да сам упознат са ценама. Још једна предност централног грејања, о којој суграђани ретко размишљају, је редовно информисање јавности о искључењима услед хаварије. Што се тиче квалитета грејања од стране ЈКП "Новосадска топлана", изузетно сам задовољан. Довољно је да слушате радио и сазнаћете ако случајно нећете имати грејање. То није случај када живите у кући и грејете се на гас. Уколико имате проблем у вези са грејањем, можете звати Центар за односе са јавношћу да бисте сазнали о чему се ради. Центар за односе са јавношћу је добро замишљен центар где се могу добити све информације потребне за садашње и будуће потрошаче.

Љубодраг Мишчевић

Када мирис изиђе из пољског цвећа
Када милост изиђе из човјека
Кад ријеке изгубе своје здравље
Ондакар ће наступити ...

Емисија и имисија, појам и значај на животну средину

Бранислав Вујин

Речима пророка Тарабића, из села Кремна подно Таре, је започет текст који ће са стручне стране објаснити значај мерења емисије и имисије на средину која нас окружује.

Појам животне средине је дефинисан Законом о заштити животне средине, који је донела 21.12.2004. године Влада Републике Србије - Министарство за науку и заштиту животне средине, где је животна средина "скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот". Природне вредности представљају природна богатства која чине: ваздух, вода, земљиште, шуме, геолошки ресурси, биљни и животињски свет, а створене вредности су добра која је човек створио: градитељска дела намењена становању, културним, образовним, религијским и другим потребама човека и потребама заштите и уређења природних богатстава и културна добра.

Да би се правовремено утврдило да ли долази до загађивања и нарушавања квалитета животне средине, неопходно је мерити емисије и имисије. Емисија подразумева испуштање загађујућих материја или енергије из индивидуалних и/или дифузионих извора у животну средину и њене медијуме, а имисија је концентрација загађујућих материја и ниво енергије у животној средини којом се изражава квалитет животне средине у одређеном времену и простору. Гранична вредност емисије је највиши дозвољени ниво количина и концентрација штетних и опасних материја на месту извора загађивања, док се гранична вредност имисије дефинише као највиши дозвољени ниво концентрације загађујућих материја у ваздуху. Код емисије, по правилу, мери се концентрација и количина штетних и опасних материја у сувом отпадном гасу на температури од 0 степени Целзијуса и под притиском од 1013 mbar, а ако се мери у влажном отпадном гасу додаје се ознака VL. Под штетним и опасним материјама подразумевају се канцерогене материје (азбест, бензоапирен, Be, Cd, Pb, Co, Cr, етиланамин, бензен, винилхлорид итд.), укупне прашкасте материје, прашкасте неорганске материје (Hg, Tl, As, Co, Ni, Se, Sb итд.), неорганска једињења у облику аеросола, паре или гаса и органска једињења. Мерење емисије врши се мерним уређајима на мерним местима на самом извору загађења, а може се обављати као гаранцијско мерење, појединачно

мерење, континуално и годишње контролно мерење.

Код имисије од загађујућих материја мере се неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, угљенмоноксид итд.), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (Cd, Mn, Pb, Hg), органске материје (угљендисулфид, стирен, толуен, формалдехид итд.) и канцерогене материје (акрилонитрил, азбест, бензен, As, Ni, Cr). Гранична вредност имисије посебно се одређује за насељена места, а посебно за ненастањена и рекреативна подручја. Ниво концентрације се изражава мерном јединицом (нанограм, микрограм, милиграм) на јединицу запремине ваздуха (кубни метар) или на јединицу површине (квадратни метар).

Правно и физичко лице које је власник или корисник постројења, које представља извор емисија и загађивања животне средине, дужно је да у складу са законом, а преко надлежног органа, поред осталог: обавља мониторинг емисије, учествује у трошковима мерења имисије у зони утицаја, прати и друге утицаје своје активности на стање животне средине и да, ако утврди прекорачење граничних вредности емисије или имисије, одмах преузима техничко-технолошке и друге мере да би се концентрације штетних материја свеле на вредности испод граничних. Ово све треба схватити веома озбиљно, пре свега ради тога да бисмо сачували и обезбедили право човека на живот и развој у здравој животној средини и уравнотежен однос животне средине и привредног развоја.

Бранислав Вујин, дипл. инж. техн.

Представници Светске банке (*World Bank*) за одрживи развој за Европу и Централну Азију из Вашингтона - госпођа **Christine Kessides** и господин **Francois Boulanger**, као и господин **Miroslav Frick**, који је задужен за пројекте у области енергетике и транспорта у канцеларији Светске банке у Београду (*World Bank Country Office*) састали су се 30. новембра 2007. године у Градској кући са чланом Градског већа задуженим за комуналну делатност госпођом **Даницом Вигњевић** и представницима ЈКП "Новосадска топлана" - председником Управног одбора госпођом **Љубицом Ивковић** и руководиоцем Центра за односе са јавношћу господином **Петром Богуновићем**.

Састанак су иницирали представници Светске банке (по препоруци Министарства привреде у Влади Републике Србије), а са жељом да се упознају са функционисањем ЈКП "Новосадска топлана", односима овог предузећа са Градом Новим Садом, као и сарадњом Топлане и Града са министарствима Републике Србије.

На захтев Министарства привреде представници Светске банке су позвани да помогну у реструктурирању ЈП-а и ЈКП-а у Србији.

Представници Топлане су у току ових разговора упознали присутне са успесима које је до сада постигла Новосадска топлана, као и са плановима које желе да реализују у наредном периоду (како оном краћем, тако и оном дужем).

У току састанка и касније током посете Топлани "Запад" презентовани су стручњацима Светске банке неки од најважнијих пословних успеха Топлане:

- Смањење броја запослених са 311 (1. децембар 2004) на 284 радника, колико данас броји, уз знатно повећање броја нових корисника њених услуга.
- Изградња котла бр. 6 на Топлани "Запад", чиме се решио недостатак капацитета на највећем конзумном подручју.
- Формирање Центра за односе са јавношћу.
- Убрзан рад на активирању Call центра, тј. специфичног комуналног информационог система.
- Смањење хијерархијских нивоа у руководећој структури Предузећа.
- Повећање безбедности које се односи на заштиту имовине Топлане.
- Решавање проблема са дуговима инвеститора према Топлани.
- Почетак редовног измиривања обавеза за природни гас добављачу ЈП "НИС-ГАС", данас ЈП "СРБИЈАГАС".

Представници Светске банке у Новосадској

Петар Богуновић, Љубица Ивковић, Francois Boulanger, Christine Kessides

анке ој топлани

- Даљинско читавање параметара по топланама, као и у новије време по подстанцима.
- Припрема ЈКП "Новосадска топлана" за наплату по потрошњи (по калориметрима).

Након састанка у Градској кући и упознавања са делатношћу Новосадске топлане, представници Светске банке обишли су Топлану "Запад" у пратњи представника Топлане - госпођа Љубице Ивковић и Александре Лукић и господина Петра Богуновића.

Том приликом представници Топлане су их упознали са укупним потребама конзума у Новом Саду, који у овом тренутку износе 806.7 MW, а укупни капацитети после изградње котла бр. 6 на Топлани "Запад" су повећани са 458,7 на 598,7 MW. Такође је истакнуто да је дужина вреловодне мреже ЈКП "Новосадска топлана" до почетка ове грејне сезоне износила 184,6 km, као и то да је до тог периода прикључено 4.086 стамбених и 563 пословна потрошача, па је број корисника износио на дан 30. новембар 2007. године: 77.271 стамбени потрошач, 5.772 пословна потрошача и 25.575 корисника топле потрошне воде.

По завршетку обиласка новог производног постројења највеће топлане Јавног комуналног предузећа "Новосадска топлана", представници Светске банке нису крили своје позитивне импресије, као ни жељу за даљим контактима и сарадњом.

Љубодраг Мишчевић

ides и Miroslav Frick у посети Топлани "Запад"

2. међународни сајам инвестиција INVESTEXPO

Љубодраг Мишћевић

Душан Маџура

Други међународни сајам инвестиција одржан је од 6. до 9. новембра ове године.

Сајам инвестиција „Investexpo“ је поред градова и локалних самоуправа, регионалних привредних комора, предузећа из области финансија, предузетништва, информатике, енергетике, телекомуникација, електронике и логистике, обухватио и наступе домаћих и страних инвеститора. Током четири дана Сајма представило се више од тридесет италијанских компанија из регије Фриули-Венеција-Ђулија, као и излагачи из Немачке, Бугарске, Мађарске, Босне и Херцеговине, Словеније и Аустрије.

Јавно комунално предузеће „Новосадска топлана“ се представило у Хали „Мастер“, у оквиру штанда у организацији Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа „Alma Mons“ д.о.о., где се представио и Град Нови Сад, односно сва јавна и јавна комунална предузећа, као и општине Јужнобачког округа.

Новосадска топлана је промовисала и представила јавности резултате рада на проширењу ТО „Запад“ у оквиру запажене презентације која је одржана првог дана Сајма у сали за конференције Конгресног центра „Мастер“.

Презентацији су присуствовали бројни новинари, стручњаци и пословни партнери, али и заинтересовани грађани. На овом скупу Новосадска топлана се представила кратким филмом о проширењу ТО „Запад“ уградњом нове котловске јединице снаге 140 MW и стручним предавањем дипломираног инжењера електротехнике Душана Маџуре, руководиоца Одсека за мерење, технолошки надзор и управљање. Након стручног излагања Душана Маџуре на тему „Концепције даљинског управљања топлотним

подстаницама“, уследила су питања посетилаца. Предавач је успео својим одговорима да приближи јавности начин и предности даљинског управљања топлотним подстаницама.

Презентација Новосадске топлане је успешно медијски пропраћена, те је руководилац Центра за односе са јавношћу Петар Богуновић дао низ изјава заинтересованим медијским кућама.

Пословно-стручни сајам „Investexpo“ на Новосадском сајму, пре свега су обележили бројни стручни скупови који су у салама Конгресног центра „Мастер“ окупили око хиљаду научника, стручњака и пословних људи, на којима су се поред презентација, водили и разговори о конкретним пословима и богатим активностима излагача.

Силвија Јонаш

Штанд Топлане посетили су многи уважени стручњаци и пословни партнери, међу њима и Владимир Стојановић, генерални директор ДОО „Паншпед“ Нови Сад.

За двадесет година непрекидног и успешног рада у Топлани, јубиларне награде добили су: Драган Ангеловски, Никола Благојевић, Боривој Божовић, Мирослав Јазић, Бранислав Јовић, Драго Катанић, Никица Кужетин, Зоран Макљеновић, Милутин Николић, Ратко Нинковић, Витомир Радујков, Горан Симеуновић, Бранко Сомборац, Светислав Станковић, Ненад Вељковић и Душан Зеџ.

Јубиларне награде за тридесет година самопрегорног рада у нашем предузећу примили су: Миољка Дајић, Милан Паут, Јан Пиксијадес, Васо Томић, Ђорђе Виријевић и Ђорђе Зељковић.

Реч наших јубилараца

Наше предузеће и Синдикат воде бригу о запосленима

Миољка Дајић

Иза мене је тридесет година континуираног рада у Новосадској топлани. Мој професионални почетак се везује за једно друго време када је друштво било знатно другачије уређено од данашњег. То је било време привредног узлета. Те давне 1977. године запослила сам се као записничар Радничког савета, који је у то време постојао у оквиру Правног сектора. Радна организација "Топлана" била је део СООУР-а "Електровојводина". Сам посао се разликовао од данашњег: било је доста напорно, нису постојали компјутери, документација се умножавала на старим машинама али смо послове увек обављали заједно, па нам је у том смислу било лакше. Било је то време радног ентузијазма, другарства и тимског рада. Сви смо једни другима помагали, сви смо се познавали, а дружења су била редовна. Пресељењем у Управну зграду 1980. године повећао се број запослених, постали смо већи, али у суштини колективни дух се и даље одржао. Дуго година сам обављала административне послове и морам да истакнем да је сарадња са колегама увек била изузетна. Били смо захваћени различитим друштвеним променама, али смо се у тим тешким моментима зближили и међусобно помагали и Предузеће је увек функционисало. Веома ценим то што наше предузеће и

Синдикат воде бригу о запосленима у свим сегментима.

Како је мој радни век на заласку могу да кажем да сам срећна што сам га провела у оваквом предузећу и да пожелим својим колегама још много успешних година у нашој Топлани.

Задовољан сам што радим у Топлани

Мирослав Јазић

Почео сам да радим у Топлани 1987. године у Градској разделној станици, затим сам премештен у радионицу где сам радио годину дана, након тога сам радио на рекламацијама све до ове године, а сада сам у техничкој служби. Начин рада у Топлани није се много променио у односу на претходних двадесет година када говоримо о рекламацијама. Једина је разлика у обиму посла због повећаног конзума. Увек смо се трудили да радимо најбоље што смо могли и да задовољимо потрошаче. Мада су ми сви тренуци рада у Топлани битни, издвојио бих 1987-у годину због најзначајнијег догађаја у приватном животу. Наиме, само месец дана након што сам примљен у стални радни однос у Топлани, родила ми се ћерка, тако да ми је та 1987-а година остала у најлепшој успомени. Могу само рећи да сам задовољан и срећан што радим у Новосадској топлани. Ово је једна јако добра екипа и са свима се лепо слажем. Са колегама имам фантастичан однос, а са неким се и приватно дружим.

Изградња котла бр. 6 - непроцењиво искуство

Бранислав Јовић

Почео сам да радим у Новосадској топлани 13.10.1987. године као приправник. Некад је рад у Топлани био обимнији што се тиче физичких послова, данас је много лакше јер је техника јако напредовала. Овде на ТО "Запад" је све углавном аутоматизовано, значи имамо аутоматско управљање котловима и пумпама. Оваква аутоматизација нам омогућава већу прегледност рада, али и могућност правовременог реаговања у специфичним ситуацијама. Што бисмо рекли, притиском на "дугме" решавамо ствар. Значи, аутоматско управљање системом је умногоме побољшало квалитет рада и тачност испоруке топлотне енергије. За ових двадесет година, колико сам већ у Топлани, било је много важних тренутака, али за мене је најзначајнија била прошла година када је почела изградња котла бр.6 у ТО "Запад". Мислим да је то убедљиво највећа инвестиција која је урађена у Топлани у протеклих двадесет година. То је за мене огромно искуство које сам стекао као учесник радова на котлу бр. 6. Са колегама се лепо слажем и дружим онолико колико нам време дозвољава.

Разговор водила: **Силвиа Јонаш**

ЛЕПА РЕЧ И ГВОЗДЕНА

Једноставно се понашају сви људи који много вреде
Леопарди

Контакт са страним пословним партнерима

Основна правила успешног контакта са страним партнером:

- У потпуности владати правилима доброг пословног понашања која важе у вашој земљи и то показати страном партнеру.
- Проучите пословну етикецију страног партнера и своје понашање прилагодите захтевима његове пословне културе (као гост и као домаћин).
- Морате поштовати пословне, етничке и религиозне манире саговорника.
- Научите да на језику пословног партнера кажете неколико једноставних фраза које се користе за поздрављање и захвалност.
- Сваки пословни контакт искористите за рекламирање домаћих знаменитости и специфичности наше земље.
- Припремите потребну документацију на оба језика.

Основне разлике у пословним манирима када контактирате са ...

Американцима

Американци углавном држе до лепих манира у послу:

- Рукују се приликом упознавања, жене то ређе чине.
- Изузетно је важно да будете тачни, ако касните на састанак сматраће вас врло неучтивим.
- Визиткарте се не размењују на састанцима.
- Састанци уз доручак или ручак су врло популарни.
- Уобичајено је ословљавање именом.
- Никада немојте давати поклоне.

Арапима

- Уобичајено је руковање при сусрету и на расстанку.
- Кашњење на састанак не сматра се непристојним.
- Треба избегавати непријатне теме (као што је политика и религија) или питања о приватном животу.
- Немојте седети тако да ваш гост види цонове ваших ципела (ово се сматра великом увредом).
- Састанци дуго трају - немојте показивати да сте нестрпљиви.
- У пословном свету доминирају мушкарци.
- Гост очекује да му буде указано исто онакво гостопримство са којим би вас он дочекао у својој земљи: чим дође понудите га нечим за освежење, алкохол ће га увредити, поклони нису од примарног значаја.

Јапанцима

- Морате да се повинујете њиховом једноставном систему пословне етикеције.
- Уобичајен начин поздрављања је дубок наклон.
- Визиткарте размењују на првом састанку.
- Пословном госту никада се немојте обраћати именом.
- Избегавајте да их тапшете по рамену.
- Строго водите рачуна о хијерархији.
- Давање поклона сматрају пословним маниром.
- Жене немају значајно место у пословном животу Јапана.
- Никада немојте слати новогодишње честитке на којима преовлађује црвена боја (црвена боја се користи за обавештење о сахрани).

Време утрошено на стицање добрих манира свакако је добра инвестиција. Овладавање пословном етикецијом ствара самопоуздање и даје предност над онима који се понашају несмотрено.

ВРАТА ОТВАРА

Европљанима

Не постоје неке битне разлике у пословном понашању Европљана:

- Француски пословни људи нерадо користе енглески као пословни језик. Хумор је ретко заступљен у пословним манирима.
- Немци очекују формално понашање када је посао у питању. Обраћање именом долази у обзир само ако је иницирано. Састанци су договорени много раније, тачност је апсолутно у првом плану. Са хумором треба бити опрезан. Пословни изласци се углавном не практикују.
- Италијани, Шпанци и Грци у послу мање инсистирају на форми и тачности. За њих је породични живот веома важан. Учтиво је питати за породицу пре него што почне састанак.
- Пословни људи из земаља Источне Европе и Русије прилагођавају се пословним манирима Запада.

У пословном свету развијених земаља пословни човек увек ће настојати да вас обавести о свему што је у његовој земљи значајно, занимљиво, специфично, квалитетно, па и јефтино. Без обзира на специфичност ваше посете, ваш пословни партнер ће уз ђаскање после састанка да вам "изрекламира" низ домаћих производа и туристички интересантних знаменитости тог краја. Тако ће Француз да вас обавести о високом квалитету њихових вина, порцелана, аутомобила, испричаће вам неку причу о историјском споменику у том месту, питаће вас дискретно да ли сте купили неки од чувених парфема, а који су знатно јефтинији у локалној фабрици. Холанђанин ће вас питати да ли сте видели Лојден и његове ветрењаче, предложити да посетите фестивал сира у Гауди итд.

У Немачкој, ма којим послом дошли, мораћете да слушате о пиву и да се "слажете да нема ништа боље од кобасице

са киселим купусом уз немачко пиво". Успут ће вас питати да ли сте посетили оближњи замак и да ли сте били у Рајнској области на празник бербе итд.

Од Енглеза ћете сазнати: да је крчма, поред које сте прошли, знаменита по томе што је у њој у XVI веку преноћио неки витез, да су енглески штофови, виски, расни пси, керамика и машинска опрема без премца у свету.

Шпанац рекламира кухињу и забаву у Барселони.

Ми смо у том погледу још неискусни:

Тако ће наш пословни човек, у већини случајева, страног партнера почастити вискијем, чак и ако гост пожели нешто домаће да проба.

У туристичким центрима ретко ко уме да заинтересује страног госта да види, посети, купи или обиђе неку локалну занимљивост. Чак и када се странац интересује и жели да сазна шта би било занимљиво да обиђе, одговор је обично слегање раменима или скромна, оскудна и непотпуна информација. Тако страни партнер стекне утисак да ничег значајног, занимљивог, вредног показивања у нашој земљи нема и да му супериорност што долази из земље која је пуна значајних добрих и вредних ствари, даје за право да диктира услове када са нама послује.

Део пословне културе западног света треба применити и код нас. Укључимо се и ми у светски маратон и у сваком контакту питајте страног партнера да ли је био у смедеревској железари, да ли је посетио наше манастире (Студеницу или Пећку патријаршију), да ли је чуо за пиротски ћилим, да ли је пробао ужички пршут или сјенички сир и да ли је видео Калемегдан.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Пословни бонтон*, David Robison
2. *Пословна култура*, Lynne Brenan - David Block

Текст припремила: Паулина Тот

Визионарски дух Николе Тесле

Никола Тесла (1856-1943), генијални научник и проналазач на чијим се патентима заснива енергетика двадесетог века, је као ретко која личност савремене цивилизације утицао на њене токове, а актуелност његовог дела је данас већа него икад.

Помињање Теслиног имена данас углавном асоцира на познати Теслин осцилатор, индукциони мотор, теледириговани чамац, пренос електричне енергије на даљину бежичним путем, наизменичну струју и међународну јединицу за мерење јачине магнетног поља. Многе чињенице о његовом животу и необичном стваралачком дару пале су у заборав.

Никола Тесла је рођен 10. јула 1856. године у парохијској кући српске православне цркве Св. Петра и Павла у личком селу Смиљан. Његов отац прота Милутин Тесла био је не само свештеник, већ и национални радник, просветитељ, трибун, врсни проповедник и песник. Мајка Георгина-Ђука Тесла, пореклом из старе свештеничке породице, иако формално необразована пренела је на сина своје проналазачке гене којима се одликовала њена породица. Милутин и Ђука Тесла имали су петоро деце: два сина – Данила и Николу и три ћерке – Милку, Ангелину и Марицу.

Никола је детињство провео у родном месту, у идиличном крају у подножју брда Богданић. Након несрећног случаја, када је погинуо Данило, породица Тесла се преселила у Госпић, где је млади Никола наставио школовање. У Карловцу је уписао Вишу реалну школу 1870. године. По завршетку гимназије, вративши се у Госпић, Тесла се разболео од колере. Иако не постоје материјални докази, постоји митска прича о Теслином чудесном излечењу захваљујући чудотворној води и белој голубици манастира Шишатовац. Милутин, Теслин отац, посетио је фрушкогорски манастир и после вишедневних молитви вратио се кући са чудотворном водом из извора манастира, а бела голубица, божански дар манастира Шишатовца, одлетела је болесном Тесли у Лику.

Тесла се опоравио и 1875. започео студије на Вишој политехничкој школи у Грацу. Био је бриљантан студент. На предавању професора физике Пешла, 1877. године, Тесла је поставио питање да ли је могућ рад Грамове машине без комутатора, на шта му је професор одговорио: "Можда ће господин Тесла да уради велике ствари, али му сигурно неће успети да уради ово. То би било као кад би се једна константна привлачна сила

као што је гравитација преобратила у ротациону. То је *perpetuum mobile*, немогућа идеја." Само пет година касније Тесла је решио овај, у то време, нерешив проблем и тиме отворио нове странице у развоју науке. Тесла је наставио студије на Карловом универзитету у Прагу где се дружио са познатим композиторима А. Дворжаком и Б. Сметаном.

У Будимпешти је радио на инсталирању телефонске централе у Централном телефонском уреду. Брзо је напредовао у послу и дошао је и до првог проналаска: телефонског појачивача звука, тј. претече данашњег звучника. Шетајући градским парком, фебруара 1882. године, успут рецитијући Гетеове стихове, дошао је до епохалног открића. У моменту му је синула идеја обртног магнетног поља, чије је дијаграме одмах нацртао у песку, а приказао их у својим фундаменталним патентима из 1888. године. Након успешно завршеног посла у Будимпешти, Тесла се 1884. године запослио у Едисоновој компанији у Паризу. Незадовољан односом претпостављених према свом раду, напустио је Едисона и основао сопствену компанију *Tesla Arc Light Co.*

Почев од 1885, а посебно између 1887. и 1890. године, пријавио је фундаменталне патенте полифазног система за производњу, пренос и потрошњу наизменичне струје. Прво предавање *Нови систем мотора и трансформатора наизменичне струје* одржао је на Америчком институту електроинжењера, 16. маја 1888. године, а исте године Вестингхаус је откупио све његове патенте из области полифазног система. Амерички грађанин постао је 31. јула 1891. године. У то време почињао је рат струја, тј. борба за превласт једносмерног или наизменичног система. Тесла је био на врхунцу славе. Вратио се у Европу и 1892. године је одржао чувена предавања са темом *Експерименти са наизменичним струјама високог напона и високих фреквенција* у Лондону на Институту електроинжењера и на Краљевском институту, као и у Паризу пред Француским друштвом физичара и Интернационалним

друштвом електричара.

У Београду је 2-3. јуна 1892. био дочекан са највећим почастима. Примљен је у аудијенцију код краља Александра Обреновића који га је одликовао орденом Св. Саве. Приређен је велики банкет у његову част, а Јован Јовановић Змај га је поздравио стиховима.

Тесла се вратио у Америку где га је дочекао Вестингхаус са вешћу да ће се у Чикагу, маја 1893, отворити Светски сајам, који ће по први пут бити осветљен електричним осветљењем, као и да је прихваћен Теслин полифазни систем који ће инсталирати Вестингхаусово електрично друштво. Тријумф у рату струја била је хидроцентрала на Нијагариним водопадима. Хидроцентрала на Нијагари направљена је на основу тринаест патентних решења, од којих су девет били Теслини. Уследило је истраживање на пољу бежичног преноса сигнала и енергије. Наиме, Тесла је желео да оствари пренос електричне енергије без губитака, који се неминовно и доминантно јављају услед постојања отпора у проводницима. Своја истраживања на овом пољу првобитно је започео у лабораторији на Петој авенији, али је та лабораторија уништена у пожару 1895. године. Овакав губитак би највероватније потпуно психички сломио поједине истраживаче, али не и Теслу. Он је сву своју апаратуру, калемове, трансформаторе, шеме веза, држао у својој глави, тако да је у својој новој лабораторији, у Хјустон улици у Њујорку, кренуо у реконструкцију свега уништеног. Урбана средина Њујорка није одговарала експериментима које је Тесла изводио, те се из тог разлога он преселио у Колорадо Спрингс. Спектакуларни експерименти које је Никола Тесла изводио у брдима Колорадо Спрингса, у периоду од 1899. до 1900. године, до данас су непревазиђени. Подигао је емисиону станицу, конструисао је трансформаторе који су производили напоне до 12 милиона волти и струје фреквенције од неколико десетина хиљада херца. Уследило је наставак истраживања на пољу бежичног

преноса. Тесла је 1901. године започео пројекат "Светски телеграфски систем" и изградњу велике радио-станице са високим антенским торњем на Лонг Ајленду. Кула је срушена 1917. године.

У периоду од 1900. до 1902. године пријавио је низ патената из радио-технике, а од 1909. окренуо се проналасцима из области машинства, где је био веома успешан са открићима сасвим нових турбина, пумпи, брзинометра и других практичних уређаја.

Поводом 75. рођендана, Тесла је примио велики број честитки из читавог света, од најпознатијих ауторитета, као што је нпр. Алберт Ајнштајн, а њујоршки часопис *Тајм* је објавио његову слику на насловној страни.

Поводом прославе осамдесетогодишњице рођења Николе Тесле, Градско веће Града Новог Сада изабрало је нашег цењеног научника за почасног грађанина Новог Сада.

У позним годинама свог живота Тесла се ретко појављивао у јавности. Изузетак је била посета краља Петра Другог, кога је Тесла, већ болестан, примио у свом апарману у хотелу "Њујоркер", 1942. године.

Тесла је преминуо 7. јануара 1943. године у осамдесет и седмој години. У катедрали Св. Јована Богослова, 12. јануара, окупило се око две хиљаде људи међу којима је био велики број проналазача, добитника Нобелове награде, светски признатих имена из области електронике и представника југословенске владе. Посмртни остаци овог космичког генија налазе се у Музеју Николе Тесле у Београду у урни идеално сферног облика.

Кратак је живот као сан. Дела су вечита тек. Она остају иза Тесле и чувају му име за потомство света.

Литература:

1. Радованов, Зоран Тесла: *и би светлост* – Нови Сад: ТВ студио „Бечкерек“, 2006.
2. Светлана Алтер-Велемир, *Бела голубица манастира Шишатовца*.
3. Интернет страница Б92, *Тесла ослобађање енергије*.
4. Интернет страница *Фонда Никола Тесла*.

Силвиа Јонаш

Мало је научника који су за свој допринос науци, као и самом човечанству, награђени таквим признањем као што је част да јединица у еталону мера носи њихово име. Ту част има само 15 научника. Тесла је уврштен међу такве великане као што су Вебер, Херц, Ом, Волт, Ампер, Келвин. То су били грандиозни људи који су фундаментално променили наш начин живота и схватања универзума.

$$T=Wb/m^2$$

Турцизми у нашем језику

У сваком језику, па тако и у нашем, можемо приметити употребу, у мањој или већој мери, речи страног порекла. Речи прелазе из једног језика у други као природна последица суседства двају народа или окупације једног народа од стране другог. Да ли ће један језик подлећи утицају другог језика зависи, осим околности као што су суседство, и од тога да ли је утицај силом наметнут или је природан утицај, као и од става лингвиста према том језичком феномену.

Оријенталне речи су продрле у балканске словенске језике преко турског језика ступањем Османлија на балканску позорницу. Вишевековна турска владавина је видно утицала и на језик и на културу балканских народа уопште. Турци су донели другачију, исламску културу и другачије друштвено и државно уређење. Током неколико векова владавине Турака наш народ је прихватао културу, обичаје, архитектуру, народну ношњу, једном речју све оно што су Турци са собом донели, заједно са њиховим називима. Потискивањем језичког и културног наслеђа, полако се губила веза са старом византијско-српском цивилизацијом на рачун друге, оријенталне.

Речи источњачког порекла (турцизми) су налазиле плодно тло за асимилацију међу необразованим људима и у усменом стваралаштву. Народна књижевност, коју је сакупио Вук Караџић, обилује турцизмима и видно је допринела ширењу и очувању турцизама у нашем језику. У Вуковим речницима је регистровано око 10.000 турцизама и после Вукове реформе они постају саставни део српског књижевног језика. Временом се мењао начин живота, а самим тим су и многи турцизми нестајали из употребе, али ипак велики број се очувао до данас.

У свакодневном животу користимо обиље турцизама потпуно несвесно јер их осећамо као део свог језика. Преузимајући од Турака обичаје, национална јела и пића и уводећи у употребу неке кућне предмете, наши преци су преузимали и називе за њих. Врло је дискутабилно, са ове временске дистанце, колико је све то било оправдано, јер постојали су називи и у нашем језику за многе кућне предмете и јела. Оправдани су само називи оних предмета, јела и пића које смо преузели од Турака, те је било тако лакше него смишљати нове термине у духу нашег словенског језика.

Тако је било некада, а данас нам осташе сви ти називи заједно са омиљеним рецептима.

Шта су турцизми?

Турцизми су речи оријенталног или неког другог порекла које су посредством турског језика доспеле у наш језик.

Називи јела

ајвар/хајвар м (тур.), врста салате, < тур. *hayvar*, "посољена икра"

алва ж (ар.) слатко јело од брашна, масла и шећера, < тур. *helva*, < ар. *halwā* "спадак"

алев (перс.) црвен, јасно црвене боје, < тур. *al*, < перс. *āl*, истог значења

арлаџик м (тур.) ситни црвени лук за сејање, < тур. *arpacik*, истог значења

бадем м (санскрит) *Prunus amygdalus*, < тур. *badem*, < санскрит *badama*

бибер м (инд.) папар, биљка *Piper nigrum*, < тур. *biber*

боранија ж (ар.) махуне, < тур. *borani* и *burani*, < ар. *būrānī* "јело справљено од зелени и пиринча". Назив је настао од личног имена жене халифе Мемуна из династије Абасовића: "*Būrān*".

бостан м (перс.) врт; лубенице и диње, < тур. *bostan*, < перс. *būstān*, истог значења

бурек м (перс.) месна пита, < тур. *börek*, < перс. *būrek* "пита уопште"

вишња ж (перс.) *Prunus oerasus L.*, < тур. *vişne*, < перс. *wešni* "црвен"

гурабија ж (ар.) тврди колач који се прави од брашна, шећера и масла, < тур. *gurabiye*, < ар. *gurāb* "врански колач, птичији колач"

долма ж (тур.) надев, пуњене паприке, парадајз итд. Пуњење се врши самлевеним месом мешаним са пиринчем, < тур. *dolma* "надев"

дуд м (тур.) мурва, *Morus alba* и *Morus nigra*, < тур. *dut*

дулек м (тур.) тиква, бундева, < тур. *dölek* "карпузице и дињице у бостану"

ђеврек м (тур.) врста пекарског пецива, < тур. *gevrek*

ђувеч м (тур.) врста јела; комади меса помешани са луком, пиринчем и кромпиром,

< тур. *güveç* "земљана тава или тенџера"

зејтин м (ар.) маслиново уље, уље уопште, < тур. *zeytin*, < ар. *zäytūn* "маслина"

јуфка ж (тур.) танко развијено тесто за прављење пита, < тур. *yufka* "танка кожа"

кавурма ж (тур.) врста конзервираног меса, < тур. *kavurma*

кадаиф м (ар.) врста слатког јела, < тур. *kadayif*, < ар. *qatā`if*

кајгана ж (перс.) јело од јаја, < тур. *kaygana*, < перс. *hāygene*

кајмак м (тур.) млечни производ, скоруп, < тур. *kaymak*

кајсија ж (тур.) марелица, *Prunus armeniaca*, < тур. *kaysi*

капама ж (тур.) врста јела, месо са порвћем кувано у затвореној посуди, < тур. *kapama*

карабатак м (тур.) забатак, горњи део стегна код перади, < тур. *kara basak* "црна нога"

караманка ж (тур.) врста крушке која је у наше крајеве пренета из Турске, < тур. *Karaman* "Караманија у Турској" (одакле је ова врста крушке пренета)

качамак м (тур.) врста јела која се прави од кукурузног брашна, < тур. *kaçamak*

качкаваљ м (итал.) врста масног жутог сира, < тур. *kaşkaval*, < (итал.) *casio cavallo*

кестен м (грч.) *Castanea sativa* Mill, < тур. *kestane*, < грч. *kástanon*

лимун м (перс.) *Citrus medica* L., < тур. *limon*, < перс. *limūn*

мезе с (перс.) закуска, < тур. *meze*, < перс. *meze* "посластица"

мусака ж (ар.) јело од поврћа са млевеним месом, < тур. *musaka*, < ар. *musāqqa* "сквашен"

мушмула ж (грч.) *Mespilus germanica* L., < тур. *muşmula*, < грч. *méspilon*

наранча ж (перс.) портокал, поморанџа, < тур. *narenc*, < перс. *nāreng*

патлиџан м (перс.) парадајз, *Solanum lycopersicum* L., < тур. *patlican*, < перс. *bādinǰān*

пекmez м (перс.) уварени сок од воћа, < тур. *pekmez* "уварени воћни сок" < перс. *begmāz* "пиће, вино"

пилав м (перс.) јело од густо свареног пиринча, < тур. *pilāv*, < перс. *pilāv*

пиринач м (перс.) рижа, < тур. *pirinç*, < перс. *pirinǰ*

пита ж (грч.) врста јела која се прави од кора, < тур. *pite*, *pide*, < грч. *pētta*

пихтије ж (перс.) јело од главе и ногу говечета, дрхталице, < тур. *pihti*, < перс. *puhtī* "куван"

ратлук м (ар.) позната источњачка посластица, < тур. *rahatlukum* и *rahat-halkum*, < ар. *rāhā halqūm* "наслада грла"

сарма ж (тур.) врста јела, < тур. *sarma* "оно што је замотано"

симит м (лат.? или санскрит?) врста малог округлог хлеба, < тур. *simit* "бели хлеб"

сирће с (перс.) оџат, < тур. *sirke*, < перс. *sirke*

спањаћ м (перс.) зеље, *Spinacia oleracea* L., < тур. *ispanak*, < перс. *ispānǰ* "спањаћ"

сусам м (ар.) сезам, *Sesamum indicum* L., < тур. *susam*, < ар. *sūsām*

сутлијаш м (тур.-перс.) слатко јело од пиринча, млека и шећера, < тур. *sütlü* "млечни" + < перс. *aš* "јело"

тарана ж (перс.) издробљено тесто на мрвице, < тур. *tarhana*, < перс. *terhāne*

татлија ж (тур.) слатка пита, < тур. *tatli* "сладак"

тулумбе ж (итал.) врста слатких заливених колача у облику малих краставаца, < тур. *tulumba*, < итал. *tromba*

туршија ж (перс.) у кисељено воће или поврће, < тур. *turşu*, < перс. *terhāne* "кисело"

туфахије ж (ар.) врста посластице од јабуке, < тур. *tüffahiye*, < ар. *tuffāh* "јабука"

ћевап м (ар.) самлевено месо које се пече на роштиљу, < тур. *kebab*, < ар. *kābāb*, истог значења

ћуфте ж (перс.) врста јела: колачићи од меса са соком, < тур. *köfte*, < перс. *kūfte* "истући, сатрти, смрвити"

џигерица ж (перс.) јетра, < тур. *ciğer*, < перс. *ǰiger*

шећер м (перс.) шећер, < тур. *şeker*, перс. *şeker*

шкембићи м (перс.) јело припремљено од дроба, < тур. *işkembe*, < перс. *şikembe* "трбух"

Називи напитака

боза ж (перс.) киселкасто пиће, < тур. *boza*, < перс. *būza*

вишњевача од *вишња*

јогурт м (тур.) врста киселог млека, < тур. *yoğurt* "кисело млеко"

кафа ж (ар.) кафа, < тур. *kahve*, < ар. *qahwā* - у почетку је значило "вино", а касније "пржена зрна биљке *bunn*, и напослетку "кафа"

мастика ж (грч.) врста ракије зачињена лековитом смолом мастиковог дрвета, < тур. *mastika*, < грч. *mastichī*

нана ж (ар.) метвица, *Mentha piperita* L., < тур. *nane*, < ар. *na na*

ракија ж (ар.) алкохолно пиће, < тур. *raki*, < ар. *arāq*, основно значење "зној, текућина која настаје испаравањем"

салеп м (ар.) топло заслађено безалкохолно пиће, < тур. *salep*, *saleb*, < ар. *sahlāb*

чај м (кин.) чај, < тур. *çay*, < перс. *čāy*

шербет м (ар.) добро заслађена вода која се пије ради освежења, < тур. *şerbet*, < ар. *šārbā* "пиће"

шира ж (перс.) мошт, сок зрелог грожђа у коме није још наступило алкохолно врење, < тур. *şira*, < перс. *šīre*

Литература:

Шкаљић, Абдулах, *Турцизми у српскохрватском језику*, "Свјетлост" Сарајево, 1985.

Виолета Петровић-Тасић

Бајезид I

Отомански султан Бајезид I (турски: Yildirim Beyazıt) - Муња (живео: 1354–1403), владао од 1389-1403.

Бајезид I - Муња је први увео турске трговце и војску (сталне постаје) у Српску деспотовину, претварајући је у вазалну државу са ограниченом самосталношћу.

Отомански султан Мехмед II (турски: Mehmet el-Fatih)

- Освајач (живео: 1432–1481), владао

у два наврата у периоду од 1444-1446.

и од 1451-1481.

Мехмед II - Освајач је коначно освојио Српску деспотовину 20. јуна. 1459. године (када је пао Рудник, утврђени град који се налазио јужно од данашње Тополе) и наметнуо јој турски феудални систем, анектирајући њену територију, која је од тада била у саставу Турске државе.

Мехмед II

Посетили смо Тршић

Прва субота месеца октобра је већ традиционално одређена за дружење радника ЈКП "Новосадска топлана". Познати организатор - Синдикат нашег предузећа, познато друштво, сунчан јесећи дан и сви услови су испуњени за одлазак на излет. Јутро 9 часова, сви чили и расположени за освајање нових дестинација: Шабац, етно село Станишић, Тршић и Бања Ковиљача.

Након кратке возње аутобусом стигли смо у музеј, надомак Шапца, посвећен боју на Мишару. Препуни утисака, одушевљени излагањем кустоса, кренусмо даље до Мајура. Гостионица уређена у старом српском стилу са прекрасно уређеном баштом у склопу које је уклопљена и реплика воденице, понудила нам је богат домаћи доручак.

После освежења и одмора пошли смо ка граници са Републиком Српском. Све укупно ни цео сат возње, а пред нама село Станишић. Осунчана језерца са лабудима, некадашње куће и млинови за тренутак су нас отргнули из свакодневне градске вреве. Задивљени призором, као по команди, сви смо посегли за фотоапаратима и трудили се да што више тога овековечимо. Тако безбрижни заборавили смо на време и у касно поподне стигли у Тршић. Вођа пута испричавши нам животни пут Вука Стефановића Караџића, подсетио нас је на његов допринос за наш језик и народну књижевност. У већини случајева на помен имена Вука Караџића прва асоцијација нам је АЗБУКА, али треба напоменути да је његов значај огроман и у домену народне књижевности, јер он је сакупио народне песме и умотворине и тако их сачувао од заборава. Родна кућа Вука Караџића све нас је вратила у дане из школске клупе. Предео око родне куће реформатора нашег писма уређен је са таблама на којима су написане народне умотворине. Пешачећи и читајући пословице, наравно коментаришући их, нисмо ни приметили да се спустио мрак. Већ помало уморни кренусмо до Бање Ковиљаче. Типичан бањски градић у срцу Србије, мноштво кафића, радњица са сувенирима као и у сваком туристичком месту. После овог излета вратили смо се "пуних батерија" својим радним задацима и обавезама.

Паулина Тот

Exhibition Aqua Therm Praha 2007

International Trade Fair for
Heating Technology,
Air Conditioning, Sanitary
and Environmental
Protection Technology,
Measurement
and Regulation

Срећни божићни и новогодишњи празници!

**Желимо Вам да 2008. годину испуните
професионалним и личним успесима,
драгим људима и осмесима!**